

Мухомов
- миссия
р. Назаров

НҰРСҰЛТАН НАЗАРБАЕВ

*Туған
ели
- тірегі*

Республикалық мемлекеттік
«Рауан» баспасы
Алматы 2001

ББК 67.99 (5 қаз) 0
Н 17

Н17 Назарбаев Н. Туған елім – тірегім
Құраст. М.Қасымбеков,
Қ.Әлімқұлов. – Алматы: Рауан,
2001. 128 бет

Бұл кітапқа Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың кітаптарындағы, алқалы жиындар мен кездесулерде, ел аумағының әр жерлерінде сөйлеген сөздеріндегі өмірдің сан саласын қамтитын қанатты сөздері топтастырылған.

ББК 67.99 (5 қаз) 0

ISBN 5-7667-8110-5

Н 1203020160-27 кұлақтандырусыз
404(05)-2001

© Назарбаев Н., 2001

Ой тербеген орамдар

Саяси қайраткерлердің қай-қайсысы да алдына қойған мақсат-мұратына жетуі үшін жұртшылықты өз ойының дұрыстығына иландырып, халықтың қолдау-сеніміне ие болуға тиіс. Ал мұның өзі алқалы жиындарда сөйлеген сөздері мен мерзімді баспасөзде, жеке еңбектерінде жарияланған ойлары арқылы қоғамдық санаға сіңіп, жүзеге асатыны белгілі. Демек, ол ойлардың көпшілік көкейіне қонымды, жүрекке жылы тиер жұмыр да нанымды болуы – қайраткер жетістігі мен жеңісінің алғышарты.

Ал ондай ойлардың уақыттың таңдауымен, халықтың қолдауымен тәуелсіз Қазақстан Республикасының тұңғыш Президенті болып тарихқа енген тұғырлы тұлға

Н.Ә.Назарбаевты дәйім тербеп, толғантып жүретініне бүгінде тәнті болмаған адам кемдекем. Ендеше, Елбасының:”... халықпен тіке тіл қатысу – кез келген саясатшы үшін жеңіл сын емес”, — деп ағынан жарылуы тегіннен-тегін болмаса керек.

Мемлекет басшысы “Өнер алды – қызыл тіл” дейтін, екісінің бірі айыр көмей абыз халықтың төл перзенті ретінде ойының орамды, тілінің шұрайлы болуына әрдайым баса назар аударады.

Елбасының: “Садаған кетейін, айналайын халқым! Сенің мүддең жолында бойда қуат, ойда нәр – бәрін аянбай сарп етуге пейілмін!” , ”Қандай да қасіретке қабырғасы қайысса да, қаймықпай төзе білген, қажырлы да қайсар қазақ халқының алдында мен басымды иемін!” , “Менде Қазақтың елдігін, Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігін нығайтудан басқа мақсат та, арман да жоқ!” , ”Осы елдің Президенті ретінде де, осы ұлттың бір перзенті ретінде де дәйім көңілімнің төрінде тұратыны – туған халқым” деген сияқты

сертпен тең тегеурінді тіркестерінің елім деп еңіреген ердің антындай шындығы екеніне сөзсіз сенесіз. Отаны ортақ азамат ретінде қалтқысыз қабылдайсыз. Қабылдайсыз да қапысыз қостайсыз.

Кітап шартты түрде тоғыз бөлімге бөлінген. Әрине, өмірдің сан саласын қамтыған бұл пайымдауларды басқаша да топтастыруға болар еді. Алайда, мәселе тараулардың санында емес. туған халқының тағдырын ойлағанда түн ұйқысын төрт бөлетін Нұрсұлтан Әбішұлының жүрек жарды жан тебіреністерін жалпақ жұртшылыққа жеткізуде. Сондықтан да саңлақ саясаткер, тұңғыш Президентіміздің ел бірлігі, жер тұтастығы, мемлекеттің қуаты мен халықтың болашағы туралы орамды ойларын осы күйінде ұсынып отырмыз.

Бірінші
бөлім

*Әңсегі
көтерер
ели
бар*

Туған елім – тірегім

Ел көшін бастау – маған сын,
мені қостау – елге сын.

Қабырғалы халқы болмаса, қандай
басшының да тауы шағылмай,
тауаны қайтпай қоймайды.

Еңсемді көтерер елім бар

Жырақтағы жұртың жаутаңдап
қарап отырса, кісінің жаны қайтіп
жай табады?..

Тамағыңды тауып жерлік кәсіп,
одан да тәуір қызмет жолығар. Бірақ
ол қара орманың — өскен еліңнің
ортасында жүріп ішкен бір жұтым
қара суға қайдан татысын?!

Туған елім – тірегім

Елдің бетінде, желдің өтінде жүрген
адамға сынақ көп.

Еліңнің ұлы болсаң, еліңе жаның
ашыса, азаматтық намысың болса,
қазақтың ұлттық жалғыз
мемлекетінің нығайып-көркеюі
жолында жан теріңді сығып жүріп
еңбек ет. Жердің де, елдің де иесі
өзің екеніңді ұмытпа!

Еңсемді көтерер елім бар

Өз халқын сүйген адам ғана оның
тағдыры үшін күйе алады.

Халықтың сенімін ақтаудан артық
абырой жоқ, болуы да мүмкін емес.

Туған елім – тірегім

Мейлі сен патша, не қойшы бол,
бәрібір... Атамекеніңнен табаның
тайса — жетімексің ...

Екінші
бөлім

*Ғабалар
рухы – аруақтар
әлеп-әсебей*

Туған елім – тірегім

Рухы еркін халық қана ұлы істерді
атқара алады.

Ежелден рух еркіндігін ерекше
қастер тұтқан халқымыздың асыл
дәстүрлерін жаңа заманға жара-
сымды жалғастыруымыз қажет.

Бабалар рухы - аруақтар желеп-жебегей

Біз кешегісі тұлдыр, болашағы
бұлдыр халық емеспіз.

Өзін-өзі қорғай алған елдер ғана
өсіп-өркендеген.

Туған елім – тірегім

Біз бүгінгі бейбіт тірлігіміз үшін, Қазақстан деп аталатын Республиканың жер бетінде барлығы үшін, тарихтың әр тұсында осы елді, осы жерді қорғаған қайсар жандардың аруағының алдында қашан да қарыздармыз.

Бабалар рухы - аруақтар желеп-жебегей

Қазақтың ұлттық рухы оның
ерлігінде жатыр.

Өткен жолын жетік білетін қауым
алар асуларын да айқын елестете
алады.

Туған елім – тірегім

Өзімізді жамандай бергенде, бізге
жақсылықты кім әкеледі?!

Бабаларын қалтқысыз қастерлей
алған халық балаларының болашағын
да қапысыз қамдай алмақ.

Бабалар рухы - аруақтар желеп-жебегей

Қазақ баласының мызғымас та
мұқалмас ерлік дәстүрінің тамыры
тереңде жатыр.

Салтанаты жарасқан қаласы бар,
байтағы ұшан-теңіз даласы бар,
аруақ қолдаған бабасы бар ел
екендігімізді мақтан етейік!

Туған елім – тірегім

Біз тойларды тарихтан тағылым алу, Ұлылықтан Ұлағат алу үшін өткізуіміз керек.

Бүгінгі біздің тәуелсіздігіміздің қайнар көзі қазақ халқының сан ғасырлар бойғы күресінде, азаттыққа ұмтылған қайсарлығында жатыр.

Үшінші
бөлім

*Тарихтың
тегеурінді
тасқынында*

Туған елім – тірегім

Тарих — кім-кімнен де жоғары
тұрған ұғым.

Қасиетті қазақ жері — ата-
бабаларымыздың даңқты тарихын
атының тұяғымен жазып кеткен жер.

Тарихтың тегеурінді тасқынында

Тарих – өткеннің сабағы,
алдағының кейінгіге өнегесі.

Жалпақ жұртыңды, исі алашыңды
құрметтеу алдымен өзің тұрған
өлкенің тарихын, табиғатын танудан,
адамдарын ардақтаудан басталады.

Туған елім – тірегім

Өткеннің өнегесі — бүгінгінің баға
жетпес байлығы.

Тағдыр қазаққа қырын қарамаған:
жер де берген, кен де берген, ел де
берген, ер де берген.

Тарихтың тегеурінді тасқынында

Тарихты елдің азаматтары
жасайды.

Қазақ ұлты басқа қай ұлтпен
салыстырғанда да мемлекеттікке
лайық екеніне сенімдімін. Мұны ол
өзінің бүкіл тарихымен дәлелдеп
отыр.

Туған елім – тірегім

Қазақ тарихында қазақ Ұялатын ештеңе жоқ.

Ата-бабаларымыз бізге бірліктің, ынтымақтың, тұтастықтың ұлы үлгісін көрсетіп кетті. Қазақстанның арғы-бергі тарихының ең гибратты тағылымы да, міне осында.

Тарихтың тегеурінді тасқынында

Нақақ көз жасы мен нақақ төгілген
қан ешқашан да ұмытылуға тиіс емес.

Адамның әр ісі – жасаған барлық
жақсылығы мен жамандығы – кейінгі
ұрпақтар тарапынан әділ бағасын
алмай қоймайды.

Туған елім – тірегім

Қазақ елінің озып, үдеген кезі де,
тозып, жүдеген кезі де аз емес.

Өткеннің өкінішін айтқанда елдің
еңсесін езе түсетіндей етіп емес,
тарихтан тағылым алып, кемшілік-
терден безе түсетіндей етіп айту
керек.

Тарихтың тегеурінді тасқынында

Қазақтың кең-байтақ жерінде
аңызға айналмаған тұс тіпті аз, бәрі
де қастерлі өлке, қасиетті мекен.

Өткенді тану, тарихты терең
пайымдап, оған әділ баға беру үлкен
парасаттылық пен жауапкершілікті
талап етеді.

Туған елім – тірегім

Біз — қандай қиын-қыстау сындарда да өзіміздің жауынгерлік даңқымызға дақ түсірмеген халықпыз.

Өткендердің қадірін білу, олардың арман-мүдделерін жалғастыру — адамгершілік парыз ғана емес, қоғамдық дамудың, ілгері басудың негізгі алғышарттарының бірі.

Тарихтың тегеурінді тасқынында

Қазақ халқы — дауылдармен алысып, тағдырымен қарысып, өсіп-өркендеп келе жатқан байырғы халық.

Тарихты жеңіл-желпі аңыз сөздердің жиынтығы деп қарайтын адамдар шынында да тарихтан тағылым ала алмайды.

Туған елім – тірегім

Өткен заманды аңсау емес,
тауқыметі мол болса да, өзіңе етене
өз тарихыңды қастерлеу қажет.

Көшпелілер мал жайып өткен
жерінің бәрін өздерінікі санай берген
дейтін сандырақты ғылыми тұрғыдан
әшкерелеу шарт.

Төртінші
бөлім

*Тіл мен діл,
дінім – дем
берер тiнім*

Туған елім – тірегім

Ана тілі — бәріміздің анамыз,
өйткені ол — ұлтымыздың анасы.

Ана тілін қадірлеу — әр азаматтың
перзенттік парызы.

Тіл мен діл, дінім - дем берер тінім

Ұлттық тілмен ұлттық сана
қалыптасады.

Ана тілін армансыз бойға
сіңіріңіздер, өйткені бабаларымыздың
ғұмыр тәжірибесі, дүниетанымы,
мінез-құлқы, өзіндік болмыс-бітімі
осы тілде қаттаулы жатыр.

Туған елім – тірегім

Тілге деген көзқарас — шындап келгенде, елге деген көзқарас.

Қиын кезеңдерде Ұлтты қожыратпаудың қуатты қаруы болған қазақ тілі бүгінгі азат өмірімізде де Ұлтты тұтастандырудың тегеурінді тетігі болуға тиіс.

Тіл мен діл, дінім - дем берер тінім

Қазақ қазақпен қазақша сөйлессін.

Ана тіліміз — бізді ғасырдан
ғасырға, заманнан заманға аман
жеткізген бірден-бір барымыз да,
нарымыз да.

Туған елім – тірегім

...Дауға салса алмастай қиған,
сезімге салса қырандай қалқыған,
ойға салса қорғасындай балқыған,
өмірдің кез келген орайында әрі қару,
әрі қалқан, әрі байырғы, әрі мәңгі
жас, отты да ойнақы Ана тілінен
артық қазақ үшін бұл дүниеде
қымбат не бар екен!?

Тіл мен діл, дінім - дем берер тінім

Бізге Ана тілімізден асқан тарихи мұра жоқ. Ендеше, оны жан аямай қастерлеуден асқан биік парыз да жоқ.

Әр елдегі қазақ әр елдің тілін мықтап игерсе, ол — білім. Ол шетел тілінде сөйлесе — тіпті жақсы. Бірақ он шетел тіліне орап, ана тілін тұншықтырып, көміп тастасаң — ол кешірілмес күнә.

Туған елім – тірегім

Абайдың сөзі — қазақтың
бойтұмары.

Ғасырлар бойы қазақтың ұлт
ретіндегі мәдени тұтастығына ең
негізгі ұйытқы болған — оның
ғажайып тілі.

Тіл мен діл, дінім - дем берер тінім

Тарих пен тіл тамырлас.

Домбыра үніне ұйымаған, жусанды
даланың исін аңсамаған қазақты
қазақ деп айтудың өзі қиындау.

Туған елім – тірегім

Діни фанатизм нанымның кеңдігінен емес, шынайы діни мәдениеттің кемдігінен шығады.

Ғасырлар бойы бірде ерлікке, бірде ездікке тартып келген екі мінез бүгін де бойымызда бар. Жақсы жағын ойдағыдай жалғастырып, сезіне алмадық, жаман жағынан біржолата безіне алмадық.

Тіл мен діл, дінім - дем берер тінім

Аталарымыздың тар кезеңде табысып, бірлік-берекесін көрсеткен жақсылығымен қатар кеңшілікке шыққанда кесірлік танытып, ала болып ауыздағыларынан айырылып, өзара қырқысып кететін жаманшылығының қабат жүретіндігі де өзекті өртейді.

Туған елім – тірегім

Ел туралы жадағай ойлау да,
халықтың тағдырымен ойнау да түбі
жақсылыққа апармайды.

Халық кешпейтін бір-ақ нәрсе бар:
елдің қолына зарықтырып барып
қонған бақыт құсынан — Тәуелсіз-
діктен айырылуды кешпейді.

Тіл мен діл, дінім - дем берер тінім

Бүгінгі таңда ел қамынан басқа қандай мүдде болуы мүмкін?

Сондықтан елдің ақыны да, әкімі де бір мақсатты көздеуі керек.

Біз жиырма бірінші ғасырдың қазақтардың шындап бағы жанатын ғасыры болуы жолында, қай жағынан да көсегесі көгерген халықтар қатарына қосылуы жолында бәріне де тәуекел ете алуға тиіспіз.

Туған елім – тірегім

Біз етекке жабысқан, ағайынмен алысқан, билік жолында Ұлттың Ұлы мұраттарын да ұмытып кететін адамдарды айыра білуіміз керек.

Егер біз мемлекет болып тұрғымыз келсе, өзіміздің мемлекеттігімізді ұзақ уақытқа меңзеп құрғымыз келсе, онда халық руханиятының бастауларын түсінгеніміз жөн.

Тіл мен діл, дінім - дем берер тінім

Теңізде дауыл тұрғанда түбіндегі
қоқыстың бәрі судың бетіне шыға
келеді.

Мәселе — қай топтың жеңетінінде,
немесе билік басына кімнің
келетінінде емес, мәселе —
Тәуелсіздіктің тағдырында.

Туған елім – тірегім

Халқына жаны шындап ашитын
қайраткер орға жығатын емес, өрге
шығатын жол сілтейді.

Бесінші
бөлім

*Әмір
бір аққан
дария...*

Туған елім – тірегім

Өмір де аққан дария сияқты, бір
орнында тұрмақ емес.

Елдің тағдыры — өз қолымызда.

Өмір бір аққан дария...

Елдік те ерлік сияқты сын сағатта
танылады.

Ұлыстың ұлы күні — көңілде кірбің
қалмай қауышатын, түсіністікпен
табысатын күн.

Туған елім – тірегім

Адам мәңгі жасамайды, мәңгі жасайтын – оның ісі.

Наурыз — Жыл басы ғана емес, береке-бірліктің, ізгілік пен татулықтың, қайырымдылық пен кешірімділіктің, бауырмалдықтың мерекесі.

Өмір бір аққан дария...

Қазақты Құдай шыдамнан
ажыратпасын.

Қазақ даласы – Ұлы Түркі елінің
қара шаңырағы.

Туған елім – тірегім

Өз алдымызда, болашақ ұрпақтың алдында адал болайық, уақыт пен ел тағдыры үшін жауапкершілігімізді ұмытпайық!

Еліміздің басты байлығы, ең қастерлі қазынасы жердің астында да емес, үстінде де емес — адамдарымыздың жүрегінде.

Өмір бір аққан дария...

Тарихты тудырушы да,
мемлекеттік биліктің бірден-бір
бастау-бұлағы да — халықтың өзі.

Ежелден құт-береке дарыған
халқымыздың дарқан көңілі ешқашан
ортайған емес.

Туган елім – тірегім

Сөзден жаңылып, ізден адасатын
ретіміз жоқ.

Азаттық жолы Ұзақ та тауқыметті.
Оны баянды ете білу де оңай шаруа
емес.

Өмір бір аққан дария...

Өтпелі кезеңнің өкпек желі соғар
да өтер.

Бел де талар, беттен жел де қағар,
бәріне көну керек, бәріне төзу керек.

Туған елім – тірегім

Ақыл табылмай тұрып, ештеңе
табылмайды.

Қазақтың қасиетті жерінің асты да
байлық, үсті де байлық.

Өмір бір аққан дария...

Атадан қалғанның бәрі бірдей
алтын емес.

Намыссыз азамат өзгелердің түгілі
өзінің көсегесін де көгерте алмайды.

Туған елім – тірегім

Әрбір шаңырақ Ұрпақты болсын,
ырысты болсын, ырысы жұртқа
жұғысты болсын!

АЛТЫНШЫ
бөлім

*Әркениет
өлкесіндегі
өріс*

Туған елім – тірегім

Әйел өзін сенімді сезінген жерде отбасы да берік, балаларының болашағы да жарқын.

Өзіндік төл мәдениетін құрған бірегей көшпелі өркениет бүгінгі күні әлемдік өркениеттер Олимпінен заңды түрдегі орнын иеленіп отыр.

Өркениет өлкесіндегі өріс

Әйел — өмір тірегі ғана емес, әйел —
өмірдің өзі.

Шығыс халықтарының арасында,
жалпы мұсылман әлемінде әйел затын
бөлекше бағалайтын, қарындасты
қатты қастерлейтін халықтың бірі де,
бірегейі де — біздің қазақ.

Туған елім – тірегім

Жер бетіндегі жақсылық, ізгілік, қайырымдылық атаулының бәрі де ананың ақ сүтінен тарайды.

Әйел — бесік иесі. Демек, әйелдің жайы түзелмей — бесігіміз түзелмейді, бесігіміз түзелмей — еліміз толық түзелмейді.

Өркениет өлкесіндегі өріс

Әйелдің жағдайы қандай болса,
қоғамның жағдайы да сондай болады.

Қоғамның даму барысын өмірде
нәзік, көңілде биік, ал істе мығым
әйелдер қауымынсыз көзге елестету
мүмкін емес.

Туған елім – тірегім

Адамзаттың арманы — рухани
бостандық пен сөз еркіндігі.

Рухани құндылық, биік
адамгершілік жоқ жерде үлкен
өркениет орнату мүмкін емес.

Өркеніет өлкесіндегі өріс

Бақ та, тақ та таласқанға
бұйырмайды, халықтық істе
жарасқанға бұйырады.

Адам мен оның өмір сүру құқығы,
бостандығы — қоғам дамуының
басты басымдығы.

Туған елім – тірегім

XXI ғасыр мәдениеттің, ғылым мен ақыл-ой бәсекесінің ғасыры болмақ.

Экономикалық бостандықсыз саяси бостандық та болмайды.

Өркениет өлкесіндегі өріс

Тапқаныңды ғана тарата аласың,
қолыңда барыңды ғана бөліске
саласың.

Экономикалық дәулетіміз
артпайынша, рухани сәулетіміз де
артпайтынын анық ұғынуымыз
қажет.

Туған елім – тірегім

Адамдар елдің өмірі қалай өзгеріп жатқанын өздерінің тұрмыс-тіршілігінен байқайды.

Нарық ебі жоқтың ғана еншісін алып, құтын қашырады, ал алғырдың, амалшыл адамның несібесін асырады.

Өркеніет өлкесіндегі өріс

Құқық жоқ жерде — бостандық та,
демократия да жоқ.

... соғыс ең басты құндылықты —
адамның өмірін үзіп түседі. Ал
өмірден артық ештеңе жоқ.

Туған елім – тірегім

Жерден өтер байлық жоқ: жер болса — ел болады, ел болса — ер болады.

Дүние-байлық пен жан байлығы сәйкес келгенде ғана бүкіл адамзат мұрат еткен саналы қоғам құруға болады.

Жетінші
бөлім

*Дұрысын
ынтымақтың
цлықтайық*

Туған елім – тірегім

Бірлік — біздің қасиетті туымыз.

Қазақстанда тұратын әрбір адам өзін осы елдің перзенті сезінбейінше, болашағына сенбейінше, біздің жұмысымыз ілгері баспайды.

